

UR ASKAN I ELDEN? OPINIONSSTÖDET FÖR NATO OCH DEN ÖMSESIDIGA FÖRSVARSFÖRPLIKTELSEN

STEN WIDMALM OCH THOMAS PERSSON

Sammanfattning

Kort efter det svenska Natointrädet skakas försvarsalliansen av interna motsättningar till följd av USA:s kritik mot allierade Natoländer. I kapitlet analyseras svenskarnas syn på Nato efter medlemskapet 2024, i ljuset av historiska skiljelinjer och förändrade säkerhetspolitiska förutsättningar. Med utgångspunkt i den nationella SOM-undersökningen 2025 och SOM-institutets tidigare mätningar, undersöks svenskarnas inställning till Nato och den ömsesidiga försvarsgarantin. Resultaten visar att stödet för Natomedlemskapet är starkt, särskilt mot bakgrund av Rysslands ökade aggression. Samtidigt kvarstår tydliga politiska och sociala skiljelinjer i opinionen, där faktorer som ideologi, ålder, kön och inkomst påverkar inställningen. Ett centralt resultat är att det finns en spänning mellan ett generellt stöd för Nato och en mer selektiv vilja att uppfylla förpliktelsen att försvara andra Natoländer om de angrips. Svenskar är mer benägna att stödja länder som uppfattas som geografiskt och värderingsmässigt närstående än andra medlemsstater. Detta kan tolkas som ett uttryck för en minimaxstrategi, där fördelarna med medlemskapet vägs mot riskerna. Samtidigt väcker resultaten frågor om alliansens långsiktiga sammanhållning.

När Sverige formellt tog steget in i Nato gungade marken under fötterna. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina var den sista knuff som behövdes för att sätta punkt för över 200 år av alliansfrihet – i vart fall på pappret. I själva verket hade Sverige samarbetat med och närmat sig Nato under en längre tid. Trots det ska förändringen inte underskattas. Under lång tid var Sverige delat i Natofrågan. På ena sidan stod de borgerliga partier som förespråkade ett djupare försvarssamarbete med Nato, även om de länge inte uttryckligen drev frågan om ett medlemskap. På andra sidan intog partierna till vänster en kritisk hållning mot Nato och framför allt, om än i varierande grad, mot USA. I den offentliga debatten betonade de betydelsen av att upprätthålla den svenska alliansfriheten och neutraliteten. Bara för att medlemskapsfrågan blev ”löst” 2024 vore det naivt att tro att de gamla klyftorna därmed helt skulle försvinna. Ståndpunkter i Natofrågan har givetvis en resonansbotten i folkopinionen. Givet hur partierna tagit ställning i frågan, och om man lägger till den turbulens som präglat Nato under Donald Trumps första

år som president under hans andra mandatperiod, så finns det all anledning att förvänta sig förändringar i opinionen. Hur reagerade svenskarna på att landet gick in i en allians som redan ett år senare tycktes vara på väg att rämna? Hur avspeglas den pågående demokratikrisen i Natoopinionen? Kan man i Natofrågan se spår av demokratiklyftan mellan de gamla demokratierna i västra Europa och de forna Sovjetstaterna där demokratin haft svårt att rota sig eller misslyckats helt? I detta kapitel kan vi ge några svar på frågorna.

Vårt huvudsakliga bidrag handlar om hur svenskarna ställer sig till Natomedlemskapet sedan inträdet 2024. Vi visar, å ena sidan, hur starkt det generella stödet är för Nato och, å andra sidan, hur splittrad opinionen är i Sverige i relation till en av de viktigaste principer som Natoalliansen vilar på: den ömsesidiga försvarsförpliktelsen mellan Natoländerna. Hur villiga är svenskarna att skicka svenska soldater till andra medlemsländer i händelse av konflikt? Men vi inleder kapitlet med en historisk tillbakablick på svenskarnas syn på Nato sedan andra världskriget, för att därefter presentera resultaten från undersökningen.

Natomedlemskapet i svensk opinion – en kort översikt

Direkt efter andra världskriget såg liberalt sinnade länder i Europa och USA det som nödvändigt att skapa en ny allians främst riktad mot Sovjetunionen och Stalinismen. Det kalla kriget hade börjat. Brysselpakten som slöts mellan Belgien, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna och Storbritannien 1948 följdes av Nordatlantiska fördraget som formaliserades i Atlantpakten 1949. Där ingick även Danmark, Island, Italien, Kanada, Norge, Portugal och USA. Grundbulen har från början varit vad som uttrycks i artikel 5 i stadgarna där medlemsstaterna åläggs ett gemensamt försvar om någon medlemsstat attackeras av en fiende. Vid ett angrepp mot en medlemsstat krävs det att samtliga medlemsstater enas om att artikel 5 ska aktiveras, men medlemsstaterna kan själva välja i vilken omfattning de i en sådan situation ska bidra till det gemensamma försvaret. Som framgår av artikel 1 i fördraget bygger detta på att länderna har en motståndskraft och försvarsförmåga som inte bara ska räcka till för att försvara det egna landet utan även för att försvara andra medlemsstater. För att försvarsalliansen ska fungera som avskräckning och få presumtiva motståndare att avstå från aggression, och för att det kollektiva försvaret ska fungera effektivt i en krigssituation, bygger alliansen på tillit mellan länderna. När alliansen bildades var det få som tänkte sig att medlemsländer i framtiden skulle kunna attackera varandra. En sådan händelse skulle få logiken i fördraget att kollapsa och alliansen att upplösas.

När Natoalliansen bildades valde emellertid Sverige att ställa sig utanför, i motsats till grannländerna Danmark och Norge som båda valde att gå med. Visserligen fanns det de som i den svenska debatten, likt Herbert Tingsten, förespråkade ett svenskt Natomedlemskap. Men det blev två värmlänningar, den socialdemokratiska utrikesministern Östen Undén och statsminister Tage Erlander, som lade grunden

för att den gamla devisen ”alliansfrihet i fred, neutralitet i krig” skulle fortsätta att gälla (Bergquist, 2023). Det fanns flera skäl till att det blev så.

Ett skäl var att när det kalla kriget eskalerade betraktades ett formellt svenskt medlemskap inte som nödvändigt eller av avgörande betydelse – trots att svenska regeringar och militären mestadels ansåg att säkerhetshoten mot Sverige främst kom från öst (Almqvist & Gerner, 2012; Almqvist & Linder, 2025; Bjereld & Ekengren, 2024; Brommesson, Michalski & Ekengren, 2025; Nilsson, 2022). Det fanns även en rädsla för att ett medlemskap skulle provocera Sovjetunionen till den grad att Finland, som hade en vänskapspakt med Sovjetunionen, skulle tvingas in i Warszawapakten. Det fanns också andra aspekter som formade utrikespolitiken, men av särskilt intresse här är hur partierna och medborgaropinionen såg ut i Natofrågan.

Nato betraktades från vänster främst som ett maktpolitiskt instrument som tjänade USA-imperialismen. Här spelade Vietnamkriget under sextio- och sjuttioalet en viktig roll. Olof Palme tog stark ställning för Vietnam och mot USA vilket kylde ner relationerna till USA under en tid. Längre ut på vänsterkanten betraktades exempelvis Sovjetunionen, Kina, DDR, och Kambodja som förbilder med vilka samarbeten borde byggas. Partierna till höger tog under det kalla kriget aldrig enhällig eller tydlig ställning för ett Natointräde (Nilsson, 2022). Det räckte för deras del, för att förenkla historien något, att utveckla ett starkt samarbete med Nato och Natoländerna. Det kom genom åren till uttryck genom informella samarbeten såväl som genom olika avtal om partnerskap och försvarssamarbeten med Natoländer (Aggestam & Hyde-Price, 2025; Bjereld & Möller, 2016; Brommesson, Ekengren & Michalski, 2022; Helmersson, 2017; Myndigheten för civilt försvar, 2026). Det var först 1999 som Folkpartiet röstade för att partiet skulle arbeta för ett Natointräde (Winnerstig, 2022). Moderaternas partistämman tog samma beslut 2003 – mot partistyrelsens vilja. Kristdemokraterna (TT, 2015) och Centerpartiet tog beslut om att verka för Natointräde 2015. Efter den fullskaliga invasionen av Ukraina 2022 ställde sig även Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna bakom målet att verka för ett svenskt Natomedlemskap. Därmed kunde Sverige (tillsammans med Finland), efter överläggningar mellan den dåvarande socialdemokratiska regeringen och övriga riksdagspartier, lämna in en ansökan om medlemskap i maj 2022. Beslutet förhalades av Turkiet som vände sig mot framför allt Sveriges medlemskap, men i april 2023 kunde Finland bli fullvärdig medlem och i mars 2024 blev Sverige Natos 32 medlemsland.

Folkopinionens historiska utveckling är viktigt att följa (i den mån det går) för att förstå hur svenskarna ser på Nato idag, vilket är huvudämnet för detta kapitel. Det är dock skralt när det kommer till opinionsundersökningar om svenskarnas syn på ett eventuellt Natomedlemskap under det kalla kriget. Det var först 1994 som SOM-institutet började mäta inställningen till ansökan om ett svenskt Natomedlemskap. Då ser vi att opinionen mestadels tog ställning mot ett svenskt Natointräde.

Tidsandan då präglades av en optimism som är svår att föreställa sig idag. Det var ”den eviga fredens tid” enligt de mest optimistiska uppfattningarna. Liberalismen hade segrat sig fram till ”historiens slut” (Fukuyama, 1992). Och trots Samuel Huntingtons varningar om att det under ytan fanns historiska-, kulturella- och geopolitiska skillnader som kunde dela upp världen enligt gamla civilisationers gränser och leda till konflikter (Huntington, 1993), så skulle det dröja ännu en tid innan den svenska opinionen skulle ändras i Natofrågan. Men ett decennium efter Warszawapaktens sammanbrott tog historien en ny vändning. Attackerna mot USA den 11 september 2001 förebådade en ny era och optimismen klingade snabbt av.

Från SOM-mätningarnas början 1994 fram till 2012 ansåg mellan fyrtio och femtio procent av de tillfrågade att en ansökan om medlemskap i Nato vore ett dåligt förslag. Omkring tjugo procent var positiva (Bjereld & Oscarsson, 2023). En uppdelning längs vänster-högerskalan går att skönja, även om det rört på sig en del i opinionen genom åren. Men under ”hela perioden har Vänsterpartiets och Miljöpartiets sympatisörer haft svalast inställning till ett Natomedlemskap medan Moderaternas sympatisörer varit mest positiva” (Bjereld & Oscarsson, 2023: 47).

I och med Rysslands alltmer aggressiva politik gentemot sina grannländer och invasionen av Krimhalvön 2014 börjar större förändringar framträda i undersökningarna. För första gången sedan mätningarna påbörjats går ja-sidan 2015 om nej-sidan. Ett tag ser det därefter ut som att förändringen är på tillbakagång (Berndtsson, Bjereld & Ydén, 2017), men så invaderar Ryssland Ukraina i full skala 2022. Därefter blir ja-sidan den överlägset största. Omsvängningen utgör den mest dramatiska förändring som uppmäts i svensk opinion i SOM-undersökningarnas historia (Bjereld & Oscarsson, 2023).

Så vad har då hänt sedan dess i den svenska opinionen? Har Natoglöden falnat eller håller stödet i sig? Är de motsättningar som tidigare fanns i opinionen borta eller finns fortfarande sprickor i inställningen till Nato?

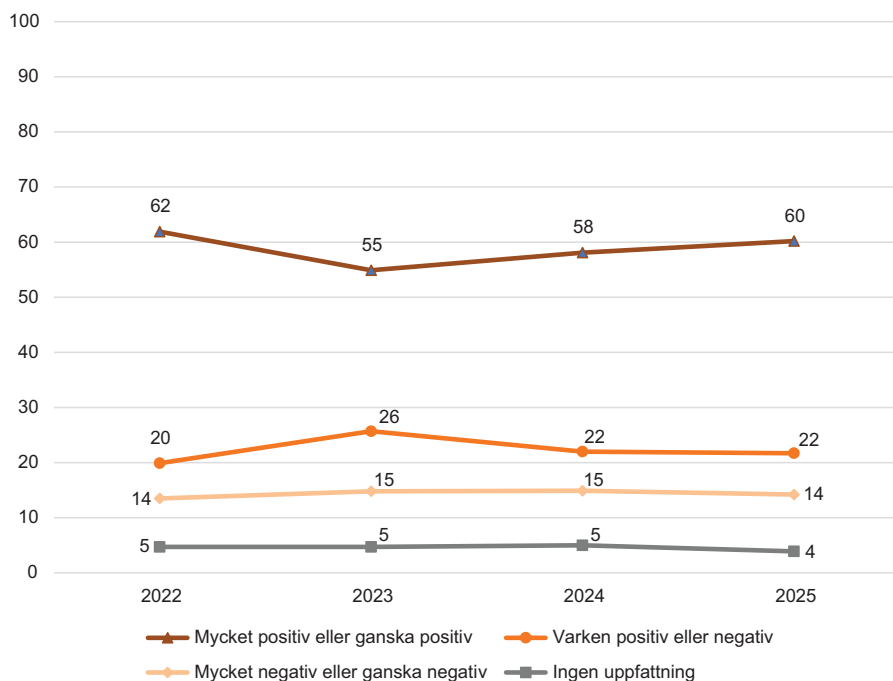
Nya resultat om svenskarnas allmänna inställning till Nato

I det följande redogör vi för de resultat från årets SOM-undersökning som avser svenskarnas inställning till Natomedlemskapet, med särskild tonvikt på den ömsesidiga försvarsförpliktelse som följer av artikel 5 i det nordatlantiska fördraget. I de fall det finns data från tidigare SOM-undersökningar redogör vi även för utvecklingen över tid. Den historiska inställningen till försvarsalliansen Nato har även undersökts i andra sammanhang, se exempelvis Bjereld & Möller (2016), Bjereld & Oscarsson (2023) och Berndtsson, Bjereld & Ydén (2025).

Alltsedan Sveriges ansökan om Natomedlemskap blev aktuell år 2022 har det ställts en fråga i SOM-undersökningen som lyder: ”Allmänt sett, vilken är din inställning till Nato?”. I figur 1 redogörs för svenskarnas inställning strax innan och strax efter Natomedlemskapet. Av figuren framgår att en överväldigande majoritet av svenskarna är positiva till Nato, såväl strax innan som strax efter Natointrädet.

Den andel som säger sig vara mycket positiv eller ganska positiv till Nato uppgår till omkring 60 procent under hela mätperioden medan endast cirka 15 procent säger sig vara ganska negativ eller mycket negativ. Den andel som säger sig ha en neutral inställning (varken positiv eller negativ) uppgår till cirka 20 procent medan endast en liten andel av de svarande (cirka 5 procent) saknar uppfattning i frågan.

Figur 1 Inställning till Nato, 2022–2025 (procent)

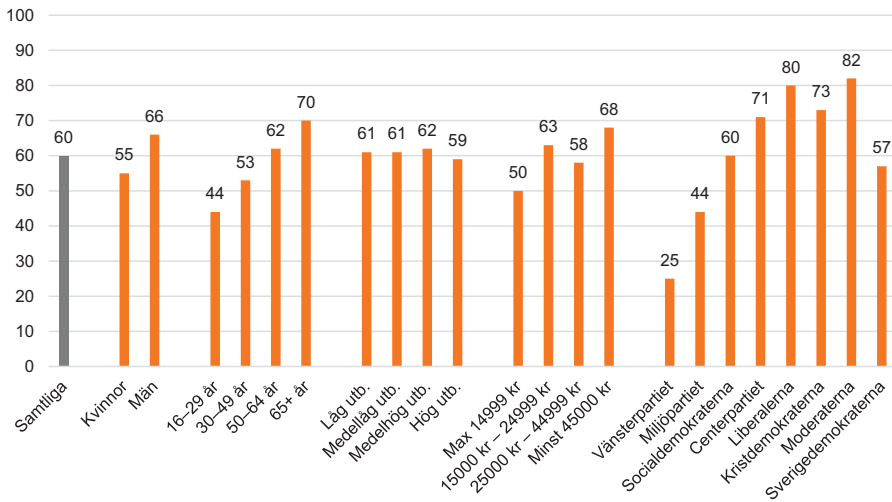
Kommentar: Frågan löd *Allmänt sett, vilken är din inställning till Nato?* Svarsalternativen var *Mycket positiv, Ganska positiv, Varken positiv eller negativ, Ganska negativ, Mycket negativ* samt *Ingen uppfattning*. Figuren redogör för andelen per kategori som svarat *Mycket/Ganska positiv, Varken positiv eller negativ* eller *Mycket/Ganska negativ*, samt *Ingen uppfattning*. Antal svarande var 1 564 personer år 2022, 1 691 personer år 2023, 5 268 personer år 2024 och 3 614 personer år 2025.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022–2025.

I sammanhanget är det av intresse att se vilka bakgrundsfaktorer som samvarierar med stödet till Nato. I figur 2 återges hur variationen ser ut för några av de vanligast förekommande bakgrundsfaktorerna: kön, ålder, utbildning, inkomst och partisympati. Här kan konstateras att de finns en betydande variation i inställningen till Nato beroende på kön (män är mer positiva till Nato än kvinnor), ålder (äldre är mer positiva än yngre) och inkomst (höginkomsttagare tenderar att vara mer

positiva än låginkomsttagare), medan utbildning däremot inte verkar påverka inställningen till Nato nämnvärt. Allra störst variation återfinns beroende på parti-sympati: vänsterpartister är klart mest negativa (endast 25 procent uppger att de är positiva till Nato), medan moderater (82 procent) och liberaler (80 procent) är mest positiva.

Figur 2 Inställning till Nato, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Allmänt sett, vilken är din inställning till Nato?* Svarsalternativen var: *Mycket positiv, Ganska positiv, Varken positiv eller negativ, Ganska negativ, Mycket negativ* samt *Ingen uppfattning*. Figuren redogör för andelen per kategori som svarat *Mycket/Ganska positiv*. Antal svarande var 3 614 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

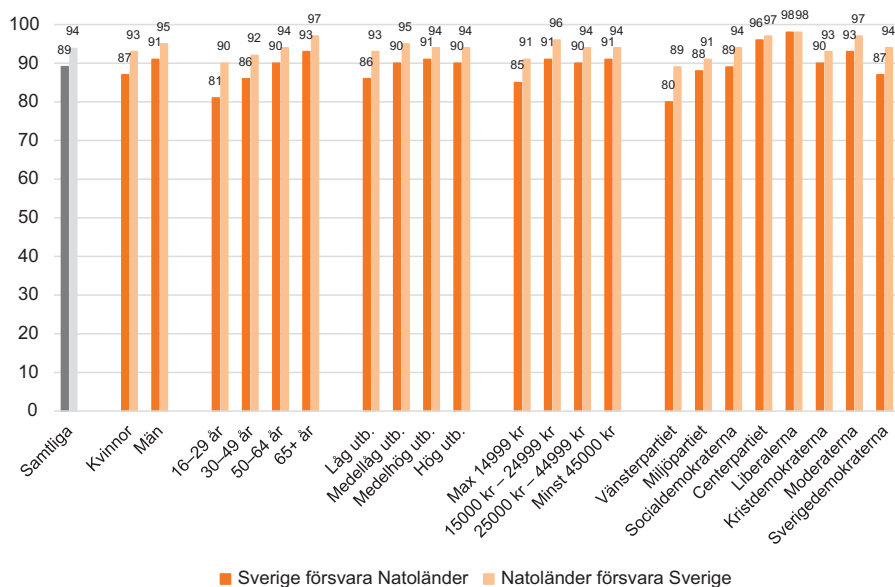
Svenskarnas vilja att hjälpa, och ta hjälp från andra, Natoländer

Svenskarnas villighet att bistå andra Natoländer om de attackeras är mycket hög. Detta är själva kärnan i atlantfördragets artikel 5, som innehåller den ömsesidiga försvarsgarantin i Natos kollektiva försvar. Enligt artikeln ska ett väpnat angrepp mot en eller flera av parterna i Europa eller Nordamerika betraktas som ett angrepp mot samtliga parter, och i händelse av ett sådant väpnat angrepp förväntas alla bistå den eller de angripna parterna genom att vidta de åtgärder som anses nödvändiga. Hela 89 procent av svenskarna ställer sig bakom påståendet att ”Sverige borde försvara ett annat Natoland om det attackeras”. I 2024 års SOM-undersökning var andelen 88 procent (Widmalm m.fl., 2025). Det omvända förhållandet, att ”andra Natoländer bör försvara Sverige om vi attackeras”, stöddes av 94 procent av svenskarna. I förra årets SOM-undersökning uppgick denna andel till 93 procent. Här föreligger med andra ord en stabilt hög uppslutning bakom den ömsesidiga

försvarsförpliktelsen, även om det tycks föreligga en något större villighet att motta hjälp från andra Natoländer än att bistå andra med hjälp.

Ser vi till de bakgrundsfaktorer som samvarierar med viljan att bistå andra Natoländer, jämfört med viljan att ta emot hjälp från andra Natoländer, så finner vi relativt liten variation eftersom andelarna är så pass höga (se figur 3). Här föreligger viss variation beroende på kön (kvinnor är mindre benägna att både erbjuda hjälp till, och motta hjälp från, andra Natoländer jämfört med män), ålder (yngre tenderar att vara mindre benägna att både hjälpa andra och ta emot hjälp, än äldre), och även en viss tendens till att de som har lägst utbildning och lägst inkomst är mindre villiga att stå upp för artikel 5 än övriga respondenter. Det finns också en variation beroende på partisympati som är värd att uppmärksamma: vänsterpartister är betydligt mindre benägna att låta Sverige försvara andra Natoländer än alla övriga partiers sympatisörer, medan viljan att ta emot hjälp från andra Natoländer inte varierar i lika hög utsträckning.

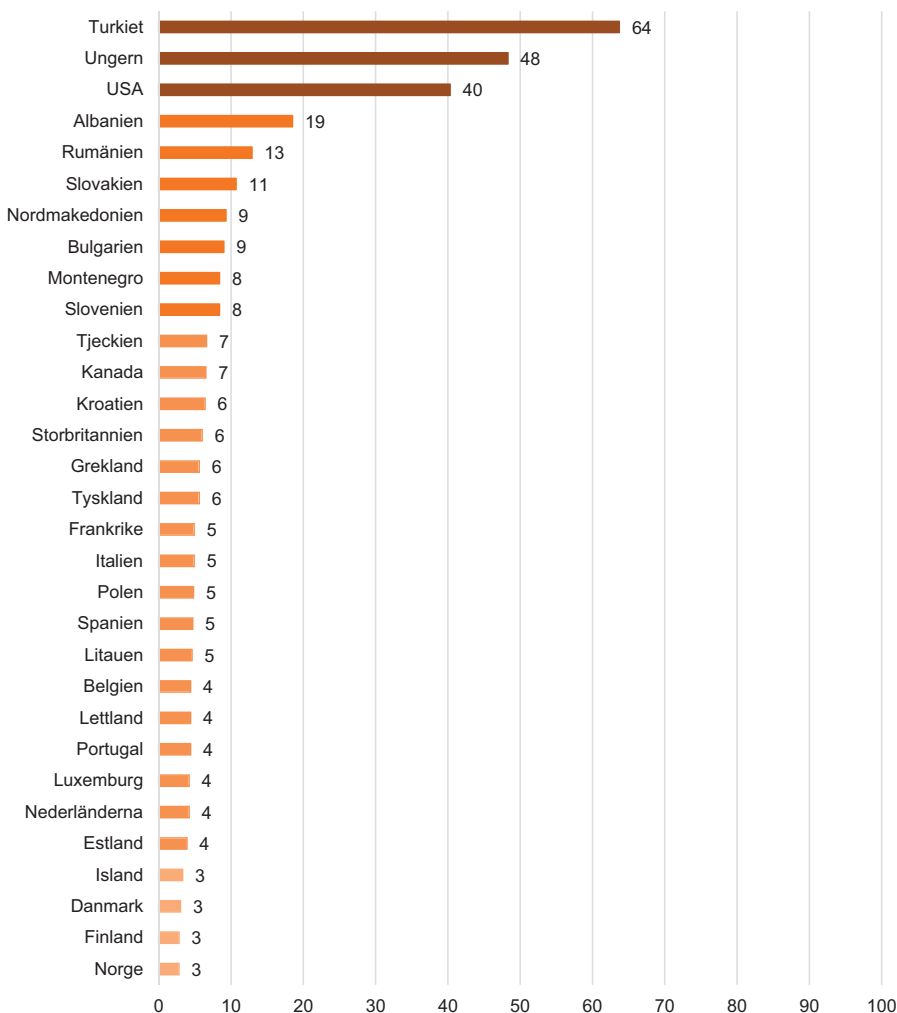
Figur 3 Villighet att försvara, eller att försvaras av, andra Natoländer, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd *I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden: Sverige borde försvara ett annat Natoland om det attackeras, samt Andra Natoländer bör försvara Sverige om vi attackeras.* Svartalternativen var *Instämmer helt*, *Instämmer delvis*, *Instämmer knappast*, *Instämmer inte alls* samt *Ingen uppfattning*. Figuren redogör för andelen per fråga som svarat *Instämmer helt* eller *Instämmer delvis*. Antal svarande var 1 768/1 756 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Figur 4 Natoländer vi bör avstå från att skicka soldater till, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Är det några av Natos medlemsländer som Sverige inte bör sända svenska soldater till om det landet blir utsatt för ett väpnat angrepp? (Du kan kryssa i flera alternativ).* Svarsalternativen var *Kryss*, *Ej kryss*. Figuren redogör för andelen per land som svarat med ett kryss. Antal svarande var 1 873 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Länder som svenskarna inte vill bistå vid ett väpnat angrepp

En relaterad fråga är om viljan att bistå andra länder i enlighet med artikel 5 är beroende av vilket av Natos 31 övriga medlemsländer som stödet avser. Den frågan har inte ställts i tidigare undersökningar. Det finns därmed få möjligheter till

jämförelser. På frågan om ”det är några av Natos medlemsländer som Sverige inte bör sända svenska soldater till om landet blir utsatt för ett väpnat angrepp”, svarar i genomsnitt 11 procent att det är vissa länder som Sverige inte borde sända trupp till. Än viktigare är vilka länder som svenskarna vill avstå från att skicka soldater till om de drabbas av ett väpnat angrepp. Figur 4 visar hur svaren fördelas för vart och ett av Natos övriga 31 medlemsländer.

Av figuren framgår att mycket få respondenter säger nej till att bistå våra nordiska grannländer, Norge, Finland, Danmark och Island, där endast cirka 3 procent kryssat för alternativet. Andra länder i Sveriges närhet och som historiskt kommit att anses tillhöra ”Väst” – där flertalet länder är med i EU men även inkluderar länder som Storbritannien och Kanada – har cirka 4 till 7 procent kryssat för. Därefter ökar andelen alltmer då det kommer till länder som ligger i Östeuropa och på Balkan – trots att det handlar om både EU-länder och EU-kandidatländer. Andelen svenskar som vill avstå från att skicka soldater till dessa länder uppgår till mellan 8 och 19 procent. Slutligen ser vi hur försvarsviljan i relation till tre länder minskar kraftigt: USA, Ungern och Turkiet.

Turkiet intar en särställning; hit säger hela 64 procent av respondenterna att Sverige inte bör sända soldater vid ett väpnat angrepp. Förklaringarna kan vara många, inte minst Turkiets demokratiska tillbakagång sedan president Recep Tayyip Erdoğan tog makten (Nord m.fl., 2026). En annan viktig aspekt i sammanhanget är att Turkiet under 2022 och 2023 blockerade Sveriges medlemskap i Nato, vilket bl.a. innebar att Finland – som ansökte om Natomedlemskap tillsammans med Sverige – blev medlem i Nato cirka ett år tidigare än Sverige.

För Ungerns del, som kommer på andra plats bland de länder som svenskarna i lägst grad vill bistå militärt vid ett väpnat angrepp, är situationen en annan. Här anger 48 procent av respondenterna att de inte vill att Sverige skickar soldater i det fall landet utsätts för ett väpnat angrepp – trots att Ungern är både ett Natoland och ett EU-land, precis som Sverige. Ungerns utveckling under premiärminister Victor Orbáns tid vid makten har, precis som Turkiet, gått i auktoritär riktning och Ungern anses inte längre vara en fullvärdig demokrati (Nord m.fl., 2026). Landets regering har ett nära samröre med Ryssland samtidigt som man motsatt sig EU:s ekonomiska och militära stöd till Ukraina liksom ett framtida ukrainskt EU-medlemskap – en hållning som går tväremot den svenska regeringens uppfattning.

Det kanske mest uppseendeväckande motståndet finner vi emellertid i den stora andel respondenter som inte vill sända svensk trupp till USA vid ett väpnat angrepp; hela 40 procent av svenskarna säger nej. Även här har motståndet sannolikt flera orsaker, däribland den negativa demokratiutvecklingen i USA under president Donald Trump (Nord m.fl., 2026). Nato har som sagt länge betraktats som synonymt med amerikanska militära och geostrategiska intressen vilka ofta har kritiserats i den svenska debatten, trots att Sverige redan innan vi blev medlemmar deltog i Natoleda insatser i Bosnien-Hercegovina, Kosovo, Afghanistan, Libyen och Irak. Situationen förändrades till det sämre när Donald Trump tillträdde som

president i januari 2017. Redan under sin första mandatperiod utmanade han övriga Natoländer med kritik mot de europeiska ländernas påstådda oförmåga att ta hand om sin egen säkerhet och inte minst för att inte betala för den. När han sedan tillträdde för andra gången som president i januari 2025 blev tonen allt mer kritisk, till den grad att många började tvivla på om USA ens hade för avsikt att stanna i Nato. Trumps utspel om att överta Grönland, där han under en tid inte ens uteslöt att använda militära medel (vilket dock inträffade efter det att fältarbetet med SOM-undersökningen 2025 hade avslutats), väckte ont blod bland de europeiska ledarna. Förtroendet mellan den viktigaste och starkaste Natomedlemmen, USA, och de övriga Natoländerna var vid det laget allvarligt skadat.

Med det sagt, kan vi inte med bestämdhet fastställa varför så stor andel av svenskar vill avstå från att bistå USA – som historiskt, trots allt, varit en av Sveriges närmaste allierade. För att gräva djupare i denna problematik har vi dock brutit ned resultaten på en rad bakgrundsfaktorer (kön, ålder, utbildning, inkomst och partisynpat) för att se bland vilka grupper stödet är som lägst. Vi kan därigenom få en bättre uppfattning om vilka svenskar som står för denna hållning.

En första iakttagelse är att svenskarnas försvarsvilja i relation till USA kan kopplas till den politiska höger-vänsterskalan. Viljan att bistå USA är exempelvis som lägst bland de som sympatiserar med partier tillhörande vänsterblocket och som högst bland Tidöpartiernas sympatisörer (se figur 5). Hela 68 procent av vänsterpartisterna anser att vi inte ska skicka soldater till USA medan motsvarande andel är 26 procent bland sverigedemokraterna. Sett till de fyra Tidöpartierna vill i genomsnitt 33 procent avstå från att bistå USA medan motsvarande andel bland de fyra rödgröna partier som ingår i oppositionen uppgår till 52 procent.

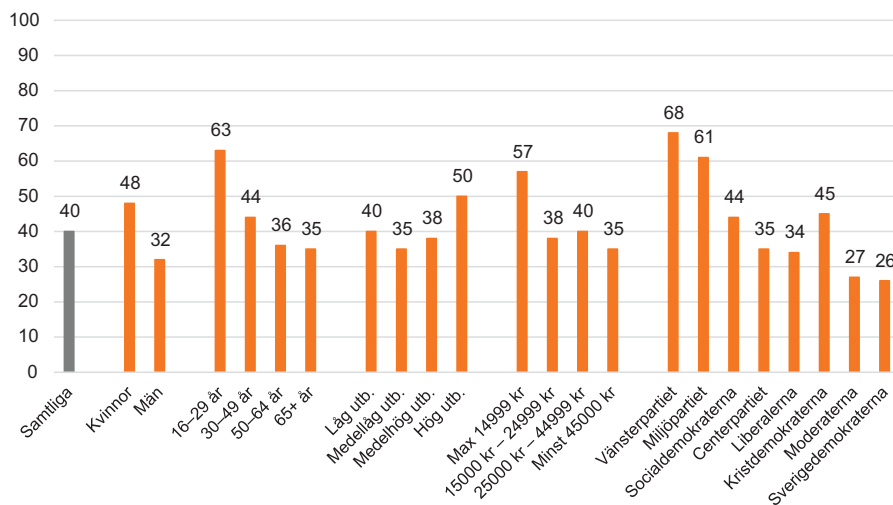
Gällande Turkiet är förhållandet det omvända: högst andel sverigedemokrater vill avstå (74 procent) medan andelen är som lägst bland vänsterpartisterna (49 procent) (se figur 6). I Ungerns fall är det moderater som i allra högst utsträckning vill avstå från att skicka trupp (60 procent) medan vi återigen finner lägst andel bland vänsterpartister (36 procent) (se figur 7). Benägenheten att vilja bistå dessa tre länder följer allra tydligast vänster-högerdimensionen i USA:s fall; gällande Ungern och Turkiet är detta mönster inte lika uttalat.

Därtöver går det även att se en tydlig könsskillnad: bland kvinnor vill nästan hälften (48 procent) avstå från att sända svenska soldater till USA, bland män är motsvarande andel cirka en tredjedel (32 procent). I fallet med Ungern och Turkiet är förhållandet det omvända; där är män mer benägna att avstå (54 respektive 68 procent), medan kvinnor visar större villighet att låta svenska soldater dra ut i strid till stöd för dessa två länder (43 respektive 60 procent).

Därtill finns en stor skillnad mellan den yngsta ålderskategorin (16–29 år), där hela 63 procent säger att de inte vill skicka svenska soldater till USA och övriga ålderskategorier, där andelen är betydligt lägre. Det finns även en skillnad mellan den mest högutbildade kategorin, där 50 procent är ovilliga att skicka soldater, jämfört med övriga utbildningskategorier, där andelen är lägre. Även kategorin

med lägst månadsinkomst utmärker sig som mer skeptisk till att bistå USA än övriga inkomstgrupper (se figur 5). Motsvarande andelar redovisas för Ungern i figur 6 och för Turkiet i figur 7.

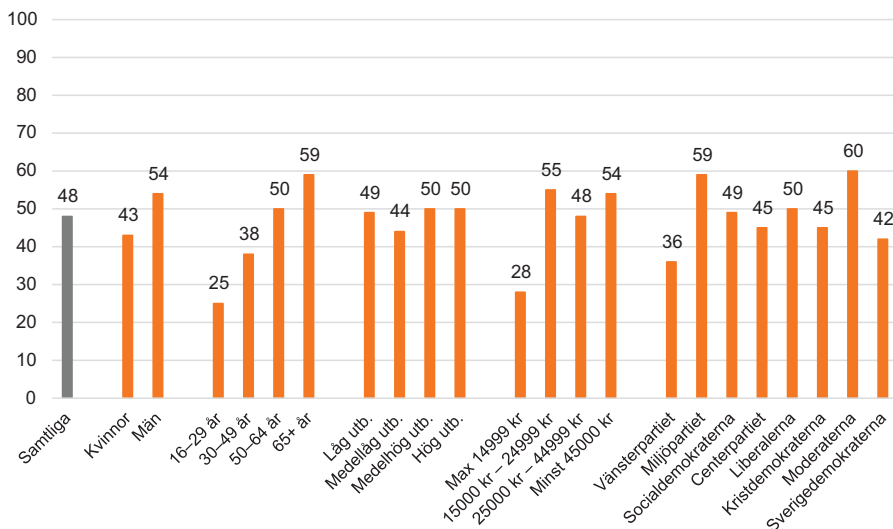
Figur 5 Natoland vi bör avstå från att skicka soldater till: USA, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Är det några av Natos medlemsländer som Sverige inte bör sända svenska soldater till om det landet blir utsatt för ett väpnat angrepp? (Du kan kryssa i flera alternativ).* Svarsalternativen var *Kryss*, *Ej kryss*. Figuren redogör för andelen som kryssade för USA. Antal svarande var 952 personer, varav samtliga partiers sympatisörer uppgick till fler än 30 personer förutom för Kristdemokraterna vars antal var 29 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

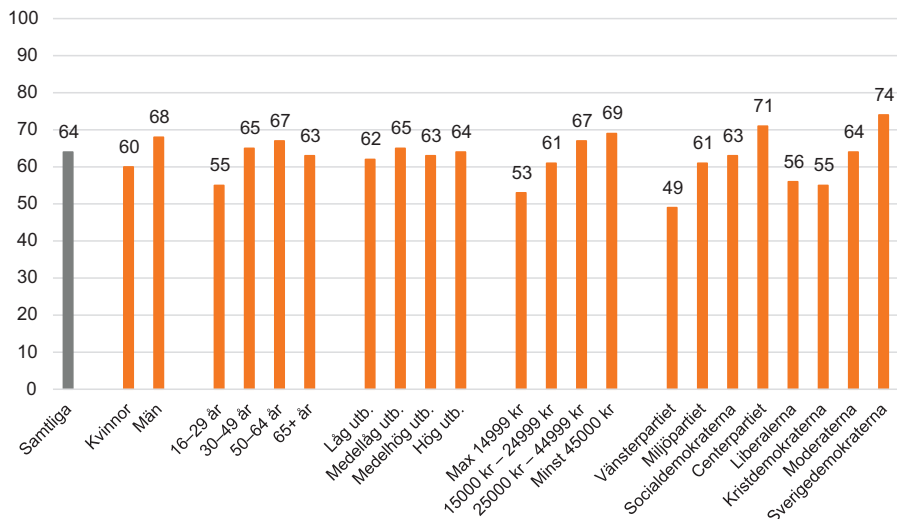
Figur 6 Natoland vi bör avstå från att skicka soldater till: Ungern, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Är det några av Natos medlemsländer som Sverige inte bör sända svenska soldater till om det landet blir utsatt för ett väpnat angrepp? (Du kan kryssa i flera alternativ).* Svarsalternativen var *Kryss*, *Ej kryss*. Figuren redogör för andelen som kryssade för Ungern. Antal svarande var 921 personer, varav samtliga partiers sympatisörer uppgick till fler än 30 personer förutom för Kristdemokraterna vars antal var 29 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Figur 7 Natoland vi bör avstå från att skicka soldater till: Turkiet, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Är det några av Natos medlemsländer som Sverige inte bör sända svenska soldater till om det landet blir utsatt för ett väpnat angrepp? (Du kan kryssa i flera alternativ).* Svarsalternativen var *Kryss, Ej kryss*. Figuren redogör för andelen som kryssade för Turkiet. Antal svarande var 921 personer, varav samtliga partiets sympatisörer uppgick till fler än 30 personer förutom för Kristdemokraterna vars antal var 29 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Vilka faktorer har störst betydelse för att förklara oviljan att bistå USA, Ungern och Turkiet?

I det följande avsnittet har vi gjort ett antal regressionsanalyser för att skapa en bild av vilka bakgrundsfaktorer som har störst inverkan på obenägenheten att vilja bistå USA, Ungern och Turkiet vid ett eventuellt väpnat angrepp mot dessa länder. Vi vill samtidigt betona att analysen inte fastställer några kausala samband utan endast samvariationer, eftersom våra analyser bygger på tvärsnittsdata vid ett enda mätillfälle. Det kan i sammanhanget också nämnas att vi här använder oss av så kallad OLS-regression, trots att utfallsvariabeln endast kan anta två värden ("ja" och "nej"), vilket gör resultaten mer lättolkade. Resultaten vid så kallad logistisk regression är inte nämnvärt annorlunda än de som presenteras här.

När det gäller viljan att bistå USA vid ett väpnat angrepp kan vi konstatera att den tidigare samvariation vi kunde påvisa mellan placering längs vänster-höger-skalan och viljan att skicka svenska soldater till USA kvarstår: ju mer till vänster respondenterna placerar sig, desto mer benägna är de att vilja avstå från att sända svenska soldater. För högerväljare är förhållandet det omvända. Dessutom kan vi konstatera att det finns ett signifikant samband (dock endast på 95 procents

säkerhetsnivå) mellan inställningen till demokrati och viljan att bistå USA: Ju mer en respondent anser att demokratier är bättre än andra styrelseskick på att lösa dagens samhällsproblem, desto mindre benägen tenderar respondenten vara att vilja avstå från att skicka svenska soldater till USA. Män tenderar att i lägre grad vara villiga att avstå från att skicka soldater till USA, liksom äldre, höginkomsttagare och lågutbildade. Övriga samband är inte signifikanta.

Ser vi till viljan att avstå från att skicka trupp till Ungern är det endast tre faktorer som uppvisar signifikanta samband: politiskt intresse (ju mer intresserad av politik, desto större benägenhet att vilja avstå), ålder (ju äldre, desto större benägenhet att vilja avstå – vilket är tvärtemot vad som gäller för USA), och inkomst (ju högre inkomst, desto större benägenhet att vilja avstå – vilket också är tvärtemot vad som gäller för USA).

I fallet med Turkiet – det land som allra flest svenskar inte vill skicka soldater till av Natoländerna – är det tre faktorer som är signifikant associerade med oviljan att hjälpa till: medlemskap i en förening (föreningsmedlemmar tenderar att i högre grad vilja avstå), politiskt intresse (politiskt intresserade tenderar att i högre grad vilja avstå) och placering längs vänster-högerskalan (högerväljare tenderar att i högre grad vilja avstå).

Tabell 1 Faktorer associerade med inställningen att inte vilja sända svenska soldater vid ett väpnat angrepp mot USA, Ungern och Turkiet, 2025 (ostandardiserade regressionskoefficienter)

	Ej bistå USA	Ej bistå Ungern	Ej bistå Turkiet
(Konstant)	1,373*** (0,148)	-0,613*** (0,151)	0,135 (0,153)
Sverige hotas av främmande makt	-0,036 (0,019)	0,001 (0,02)	0,020 (0,020)
Demokratin hotas	0,022 (0,017)	0,020 (0,018)	0,003 (0,018)
Hot från informationspåverkan	0,000 (0,019)	-0,005 (0,020)	0,000 (0,020)
Litar på andra människor	0,010 (0,008)	-0,007 (0,008)	0,009 (0,009)
Förtroende för svenska myndigheter	-0,026 (0,027)	0,007 (0,028)	-0,036 (0,028)
Försvarsmakten saklig och opartisk	-0,024 (0,025)	-0,004 (0,026)	-0,018 (0,026)
Medlem i politiskt parti/förbund	-0,089 (0,071)	-0,043 (0,073)	-0,015 (0,073)
Medlem i förening/organisation	0,010 (0,033)	0,016 (0,034)	0,077* (0,034)
Del av det svenska samhället	-0,036 (0,030)	0,024 (0,030)	0,032 (0,031)
Demokratier löser samhällsproblem	-0,058* (0,024)	0,038 (0,024)	0,002 (0,025)
Politiskt intresse	0,022 (0,023)	0,110*** (0,024)	0,048* (0,024)
Placering på vänster-högerskala	-0,088*** (0,014)	0,001 (0,015)	0,039** (0,015)
Kön	-0,117** (0,036)	0,065 (0,036)	0,050 (0,037)
Ålder	-0,040* (0,017)	0,114*** (0,017)	-0,003 (0,018)
Utbildning	0,041* (0,018)	-0,012 (0,018)	-0,012 (0,019)
Månadsinkomst	-0,042* (0,019)	0,059** (0,020)	0,031 (0,020)
N	817	817	817
R2	0,125	0,121	0,023

Kommentar: Tabellen redovisar resultaten från tre separata OLS-regressioner med inställningen till att sända svenska soldater vid ett väpnat angrepp mot USA, Ungern respektive Turkiet som beroende variabler. I tabellen visas ostandardiserade regressionskoefficienter samt, inom parantes, standardfel. Måtten baseras på följande fråga: *Är det några av Natos medlemsländer som Sverige inte bör sända svenska soldater till om det landet blir utsatt för ett väpnat angrepp? (Du kan kryssa i flera alternativ).* Svartalternativen var: *Kryss, Ej kryss.* Respektive modell utgår från den variabel

som avser USA, Ungern respektive Turkiet. Övriga variabler: Kön: Kvinna (1); Man (2). Ålder: 16–29 år (1); 30–49 år (2); 50–64 (3); 65–90 (4). Utbildning: Låg utbildning = max grundskola el. motsv.; Medellåg = max gymnasium, folkhögskola el. motsv.; Medelhög = eftergymnasial utb., högsk./univ.; Hög = högskola/universitet 3 år eller längre/forskarutbildning. Inkomst: Max 14 999 kr (1); 15 000 – 24 999 kr (2); 25 000 – 44 999 (3); Minst 45 000 kr (4). Vänster-högerskala: Klart till vänster (1); Något till vänster (2); Varken till vänster eller till höger (3); Något till höger (4); Klart till höger (5). Politiskt intresse: (1) Inte alls intresserad; (2) Inte särskilt intresserad; (3) Ganska intresserad; (4) Mycket intresserad. Demokratier löser samhällsproblem: (1) Instämmer inte alls; (2) Instämmer knappast; (3) Instämmer delvis; (4) Instämmer helt. Del av det svenska samhället: (1) Instämmer inte alls; (2) Instämmer knappast; (3) Instämmer delvis; (4) Instämmer helt. Föreningsmedlemskap: (1) Nej, (2) Ja. Partimedlemskap: (1) Nej, (2) Ja. Försvarsmakten saklig och opartisk: (1) Instämmer inte alls; (2) Instämmer knappast; (3) Instämmer delvis; (4) Instämmer helt. Förtroende för svenska myndigheter: (1) Mycket litet förtroende; (2) Ganska litet förtroende; (3) Ganska stort förtroende; (4) Mycket stort förtroende. Litar på andra människor: 11-gradig skala från, (0) Det går inte att lita på människor i allmänhet; (10) Det går att lita på människor i allmänhet. Hot från informationspåverkan: (1) I mycket liten grad; (2) I ganska liten grad; (3) I varken hög eller liten grad; (4) I ganska hög grad; (5) I mycket hög grad. Demokratin hotas: (1) I mycket liten grad; (2) I ganska liten grad; (3) I varken hög eller liten grad; (4) I ganska hög grad; (5) I mycket hög grad. Sverige hotas av främmande makt: (1) I mycket liten grad; (2) I ganska liten grad; (3) I varken hög eller liten grad; (4) I ganska hög grad; (5) I mycket hög grad. *** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Resultaten från vår studie låter sig inte enkelt inrymmas i en och samma tolkningsram. Vid en första anblick kan resultaten ge intryck av att de spretar. Men det kan finnas en underliggande logik som i vart fall gör några av de viktigare resultaten mer begripliga.

Ur askan i elden?

Svenska regeringar och militära strateger har försökt gå en minst sagt besvärlig balansgång ända sedan Natoalliansens tillblivelse. Det började med att länderna i Norden gick i olika riktningar. Norge och Danmark blev medlemmar i Nato, Sverige och Finland blev det inte. Finland bar på ett tungt arv efter andra världskriget och styrdes av påtryckningar från Sovjetunionen. Skulle den regionala balansen ruckas kunde allt gå förlorat – långt mer än ”bara” krigsskadeståndet och en tiondel av landytan, som Finland tvingades överlämna till Sovjetunionen efter andra världskriget. Sverige befann sig i en annan sits givet sin placering i Norden och helt andra erfarenheter från andra världskriget. Sverige verkade som en buffertzona under det kalla kriget, men det förutsatte att alliansfriheten behölls som officiell doktrin. Emellertid avvek i själva verket den officiella hållningen från det nära samarbete som i hemlighet utspelade sig med västmakterna, framför allt USA och Nato (Agrell, 1991). Lika eniga som mittenpartierna var om att Sverige inte skulle söka medlemskap, lika övertygade var de i praktiken om att hotet *de facto* kom från öster.

Hur den svenska opinionen formades under och strax efter det kalla kriget är inte lika lätt att yttra sig om. Men mycket tyder på att det inte fanns någon avgörande skillnad mellan väljarna inom de flesta riksdagspartierna. Vänsterpartiet kommunisterna tog starkast avstånd från Nato och USA. Till höger var partierna mindre avvisande mot försvarsalliansen och mer USA-vänliga.

Sedan SOM-mätningarna tagit med frågor om inställningen till Nato har vi fått en bättre bild av utvecklingen. Nej-sägarna var länge i klar majoritet, men från 2012 förändras bilden på grund av rysk aggression och expansionism. Och det följs av de dramatiska händelser som sedermera ledde till Sveriges Natomedlemskap.

Sedan dess vittnar de svar på frågor vi ställt om Nato om en stark tilltro till den ömsesidiga försvarsgarantin och ett omfattande stöd för medlemskapet. Det gäller då främst frågorna som handlar om hur respondenterna ser på svenskarnas övergripande skyldigheter och rättigheter i relation till andra Natomedlemmar. Den viktigaste förklaringen till de skillnader som syns hittar vi i den politiska vänster-högerskalan. Väljare som placerar sig till höger i politiken tenderar att stödja Nato i högre utsträckning än vänsterväljare. Detta mönster återkommer i undersökningar om den allmänna försvarsviljan (Persson & Widmalm, 2024). Här avviker emellertid Sverigedemokraternas väljare från mönstret, eftersom de placerar sig mellan Miljöpartiets och Socialdemokraternas väljare.

Resultaten visar vidare att svenskar i händelse av en väpnad konflikt är minst ovilliga att skicka svenska trupper till de Natoländer som ligger både geografiskt och värderingsmässigt nära Sverige, och som tillhör gruppen av ”gamla demokratier” i Europa. I relation till dessa länder är tilliten och solidariteten högre än när man jämför med inställningen till flera av de länder som ligger längre bort, som har svaga demokratier och där flera länder tidigare har tillhört Östblocket. Men skillnaderna vad gäller motviljan till att skicka soldater till andra länder är överlag inte dramatiska – förutom när vi synar svenskarnas motvilja till att skicka trupper till Turkiet, Ungern och framför allt USA i händelse av konflikt.

Som vi redan nämnt tycks det svaga stödet för de tre länderna hänga ihop med såväl historiska faktorer som graden av demokrati, där utvecklingen i de tre länderna gått i auktoritär riktning. Vad gäller bakgrundsfaktorer ser vi att motvilligheten till att skicka svenska soldater till USA vid en konflikt återigen följer vänster-högerskalan. Motvilligheten är störst bland de som sympatiserar med Vänsterpartiet och lägst bland Sverigedemokraterna. Yngre personer är avsevärt mer ovilliga än äldre att hjälpa USA. Det gäller även kvinnor, lågutbildade och låginkomsttagare – men inte heller här är alla trender entydiga.

Ser vi på motvilligheten till att skicka soldater till Ungern och Turkiet är tendenserna i relation till de bakgrundsvariabler som vi undersökt ännu svagare. Men likväl framgår att fler män än kvinnor, fler äldre än yngre, och något fler höginkomsttagare än de med lägst inkomst är motståndare till att skicka trupp till dessa länder. I relation till partisympatier är oviljan att skicka trupp till Ungern varierande – men de minst ovilliga sympatiserar med Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna. Skillnaderna med avseende på partisympatier är något större vad gäller inställningen till

Turkiet. Där är bilden tvärtom att de som sympatiserar med Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet går i helt olika riktning. De förra är de mest ovilliga att skicka soldater till Turkiet, de senare minst ovilliga.

Hela bilden kan onekligen te sig svår att få ihop i en samlad analys. Det bör också tas i beaktande att de regressionsmodeller vi presenterat endast förklarar en liten del av variationen i svenskarnas uppfattningar om vilket stöd som bör ges till andra Natoländer (vilket särskilt gäller stödet till Turkiet). Vad gäller förklaringar av skillnaderna i villigheten att stödja andra Natoländer så tycks dock den politiska vänster-högerskalan spela en viktig roll – men inte alltid. Samma sak gäller övriga variabler. Så hur kan det generella stödet för Natomedlemskapet vara så starkt när det finns så olika uppfattningar om vilka andra Natomedlemmar Sverige bör ge stöd till vid en konflikt? Hela poängen med Nato är ju ett solidariskt ansvar för varandras säkerhet.

Respondenterna i undersökningen vill uppenbarligen ha det skydd som Nato erbjuder och i utbyte uppvisar man stöd för, och tilltro till, hela Nato. Och ansvar för stadgarnas innehåll kommer till uttryck i form av en ömsesidighet i försvarsåtagandet. Men det gäller för stöd uttryckt i *generella* termer. De flesta som deltagit i undersökningen har reservationer för sitt stöd till Nato när det gäller enskilda länder. Synen på vilka länder respondenterna reserverar sig mot varierar och kan förklaras av olika omständigheter – men reservationerna finns där. Så varför vacklar då inte stödet för Nato i sin helhet?

Utfallet kan möjligtvis förklaras av att respondenterna i stor utsträckning tillämpar en så kallad minimaxstrategi, som minimerar risken att drabbas av det värsta tänkbara utfallet, nämligen att Sverige skulle stå ensamt vid ett eventuellt militärt angrepp om vi stannat utanför Nato. Det kan jämföras med att vara med i Nato och eventuellt tvingas hjälpa länder som vi helst inte vill bistå vid en konflikt. En politisk kostnad vägs mot en existentiell. På grund av Rysslands alltmer aggressiva expansionspolitik anser därför många att fördelarna med Natomedlemskapet överväger risken med att förväntas ställa upp för allierade länder som vi helst inte vill undsätta. Hotet från Ryssland utgör med andra ord en betydligt större risk för Sverige jämfört med risken att svenskar skulle skickas till exempelvis Turkiet. Möjligen är det ungefär så svenskarna resonerar, om man försöker tolka de resultat vi presenterat här.

Men en minimaxstrategi i en försvarsallians kan också vara riskabel. Om det är så att medborgarna i de flesta medlemsländerna tänker på det viset så hänger Natosammanhållningen på en mycket skör tråd, vilket den senaste tidens motsättningar mellan Natoländerna visat. Det råder numera osäkerhet om i vilken grad Natoländerna faktiskt är villiga att ställa upp för varandra. Minimaxstrategin kan därmed liknas vid att sitta under ett Damoklessvärd. Om villigheten att ställa upp för andra är villkorad av vem som angrips, så riskerar den ömsesidiga försvarsgarantin att gå om intet. Stödet för Nato kan då snabbt rämna. För svenskt vidkommande skulle en sådan utveckling innebära att vi – efter den största omsvängningen av vår säkerhetspolitik på över 200 år – gått ur askan i elden.

Referenser

- Aggestam, L., & Hyde-Price, A. (2025). 'Crossing the Rubicon': Explaining Sweden's Decision to Join NATO. *The British Journal of Politics and International Relations* 27(4): 1267–91.
- Agrell, W. (1991). *Den stora lögnen: Ett säkerhetspolitiskt dubbelspel i alliansfrihetens namn*. Ordfront.
- Almqvist, K., & Gerner, K. (Red.) (2012). *Kalla kriget: Sverige, en stormakt utan vapen?* Bokförlaget Atlantis.
- Almqvist, K., & Linder, P. J. A. (2025). *Svensk försvars- och säkerhetspolitik under 100 år*. Axess Publishing AB.
- Bergquist, M. (2023). *Östen Undén, Tage Erlander och det kalla kriget*. Santérus Förlag.
- Berndtsson, J., Bjereld, U., & Ydén, K. (2025). Mellan krig och fred? Sverige, svenskarna och försvaret. I B. Rönnerstrand, A. Carlander, P. Öhberg, & A. Bergström (Red.), *I rörelse* (s. 131–143). SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Berndtsson, J., Bjereld, U., & Ydén, K. (2017). Starkt stöd för försvaret men färre vill gå med i Nato. *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/arkiv/debatt/starkt-stod-for-forsvaret-men-farre-vill-ga-med-i-nato/>
- Bjereld, U., & Ekengren, A.-M. (2024). *Från neutralitet till Nato: svensk utrikespolitik under 200 år* (1 uppl.). Studentlitteratur.
- Bjereld, U., & Möller, U. (2016). Swedish Foreign Policy: Neutrality and Beyond. I J. Pierre (Red.), *The Oxford Handbook of Swedish Politics* (s. 433–446). Oxford: Oxford University Press.
- Bjereld, U., & Oscarsson, H. (2023). Jordskred i svensk Nato-opinion efter Rysslands invasion av Ukraina. I U. Andersson, P. Öhberg, A. Carlander, J. Martinsson & N. Theorin (Red.), *Ovisshetens tid* (s. 141–154). SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Brommesson, D., Ekengren, A.-M., & Michalski, A. (2022). *Sweden's Foreign and Security Policy in a Time of Flux*. The Swedish Institute of International Affairs.
- Brommesson, D., Michalski, A., & Ekengren, A.-M. (2025). *Sweden's Grand Strategy – Predicaments of a Small Liberal State in a Hostile World*. Oxford.
- Fukuyama, F. (1992). *The end of history and the last man*. Hamish Hamilton.
- Helmerson, E. (2017). Myten om alliansfrihet uselt argument mot Nato. *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/ledare/signerat/erik-helmerson-myten-om-alliansfrihet-uselt-argument-mot-nato/>
- Huntington, S. P. (1993). The Clash of Civilizations. *Foreign Affairs*, 72(3): 22–49.
- Myndigheten för civilt försvar. (2026). Sveriges väg in i Nato. *Myndigheten civilt försvar*. <https://www.mcf.se/sv/om-oss/internationella-samarbeten/natosamarbete/sveriges-vag-in-i-nato/>
- Nilsson, T. (2022). Elitens hemlighet – därför har Nato varit ickefråga. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/a/KzR5Q7/torbjorn-nilsson-elitens-hemlighet-darfor-har-nato-varit-ickefraga>.

- Nord, M., Altman, D., Fernandes, T., Good God, A. & Lindberg, S. I. (2026). *Democracy Report 2026: Unraveling The Democratic Era?* University of Gothenburg: V-Dem Institute.
- Persson, T., & Widmalm, S. (2024). Upon entering NATO: explaining defence willingness among Swedes. *European Security*, 33(4), 690–710.
- TT. (2015). KD säger ja till Nato. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/a/098e88e7-ef0b-4e66-8fad-d694b0403e4b/kd-sager-ja-till-nato>
- Widmalm, S., Persson, T., & Thyselius, E. (2025). En för alla, alla för en? Om svenskarnas försvarsvilja och inställning till Nato. I B. Rönnerstrand, A. Carlander, P. Öhberg, & A. Bergström (Red.), *I rörelse* (s. 97–116). SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Winnerstig, M. (2022). From Isolationist Neutrality to Allied Solidarity – The Swedish Road to NATO Membership. *International Centre for Defence and Security – Estonia*. <https://icds.ee/en/from-isolationist-neutrality-to-allied-solidarity-the-swedish-road-to-nato-membership/>